

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

610

UALIMU

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2000

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B, C, D** na **E**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na swali **moja (1)** kutoka katika kila sehemu **B, C, D** na **E**.
3. Sehemu **A** ina alama 40, sehemu **B, C, D** na **E** zina alama 15 kila moja.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Eleza maana ya Saikolojia ya Elimu na fafanua umuhimu wake kwa kazi ya ualimu.

Saikolojia ya Elimu ni taaluma inayohusika na uchunguzi wa tabia, fikra, hisia, na michakato ya ujifunzaji wa binadamu katika mazingira ya elimu. Inalenga kuelewa jinsi wanafunzi wanavyojifunza, kukua kiakili, kihisia, na kijamii, pamoja na namna wanavyoathiriwa na mazingira ya shule na ufundishaji.

Umuhimu wake kwa kazi ya ualimu unaonekana katika kumwezesha mwalimu kuelewa tofauti za wanafunzi kimaendeleo na kiakili. Kupitia uelewa huu, mwalimu anaweza kupanga mbinu za ufundishaji zinazolingana na uwezo na mahitaji ya wanafunzi badala ya kutumia njia moja kwa wote.

Saikolojia ya Elimu pia humsaidia mwalimu kutambua matatizo ya ujifunzaji na kitabia mapema. Hii humwezesha kuchukua hatua sahihi kama kurekebisha mbinu za ufundishaji, kutoa ushauri, au kushirikiana na wazazi na wataalamu kwa lengo la kumsaidia mwanafunzi.

2. Bainisha kwa maelezo namna mazingira ya shule yanavyoweza kuathiri ujifunzaji wa mwanafunzi.

Mazingira ya kimwili ya shule kama madarasa, mwanga, hewa safi, na samani huathiri moja kwa moja uwezo wa mwanafunzi wa kuzingatia masomo. Madarasa yenye msongamano, kelele, au joto kali hupunguza umakini na ufanisi wa ujifunzaji.

Mazingira ya kijamii shuleni, hususan mahusiano kati ya walimu na wanafunzi, huathiri hali ya kisaikolojia ya mwanafunzi. Mahusiano mazuri hujenga hali ya kujiamini, usalama, na motisha ya kujifunza.

Utamaduni na sera za shule kama nidhamu, haki, na usawa huathiri mwenendo wa mwanafunzi. Shule yenye mazingira ya heshima na haki huwahamasisha wanafunzi kujifunza kwa bidii.

3. Eleza sababu nne zinazoonyesha umuhimu wa mbinu shirikishi katika ufundishaji.

Mbinu shirikishi huwahusisha wanafunzi moja kwa moja katika mchakato wa ujifunzaji. Ushiriki huu huongeza uelewa kwa sababu mwanafunzi hushiriki kikamilifu badala ya kusikiliza tu.

Mbinu hizi hujenga stadi za kijamii kama mawasiliano na ushirikiano. Wanafunzi hujifunza kufanya kazi kwa pamoja na kuheshimu maoni ya wengine.

Mbinu shirikishi huchochea fikra bunifu na za kina. Wanafunzi hujifunza kuchambua, kujadili, na kutatua matatizo kwa njia mbalimbali.

Mbinu hizi pia huongeza motisha ya kujifunza kwa sababu mwanafunzi hujisikia kuwa sehemu ya somo.

4. Orodhesha na eleza aina nne za mitihani kulingana na madhumuni yake.

Mtihani wa awali hutolewa kabla ya ufundishaji kuanza ili kubaini kiwango cha maarifa ya mwanafunzi. Husaidia kupanga ufundishaji unaofaa.

Mtihani wa maendeleo hutolewa wakati wa ufundishaji ili kufuatilia maendeleo ya mwanafunzi. Husaidia kubaini maeneo yanayohitaji msisitizo zaidi.

Mtihani wa mwisho hutolewa baada ya kukamilika kwa somo au kipindi cha masomo ili kupima kiwango cha uelewa wa mwanafunzi.

Mtihani wa uchunguzi hutumika kubaini matatizo maalum ya ujifunzaji au uwezo wa mwanafunzi.

5. Eleza athari chanya za mawasiliano bora kati ya mwalimu na mwanafunzi.

Mawasiliano bora hujenga uaminifu na uelewano kati ya mwalimu na mwanafunzi.
Hali hii humfanya mwanafunzi ajisikie huru kuuliza maswali.

Mawasiliano mazuri humsaidia mwalimu kuelewa changamoto na mahitaji ya mwanafunzi. Hii humwezesha kurekebisha ufundishaji.

Mawasiliano bora huongeza motisha na nidhamu kwa mwanafunzi kwa sababu hujiona anaheshimiwa.

6. Eleza tofauti kati ya motisha ya ndani na motisha ya nje kwa mifano.

Motisha ya ndani ni hamasa inayotokana na matamania ya ndani ya mwanafunzi.
Mfano ni mwanafunzi anayesoma kwa bidii kwa sababu anapenda kujifunza.

Motisha ya nje ni hamasa inayotokana na vichocheo vya nje kama zawadi au adhabu.
Mfano ni mwanafunzi anayesoma ili apate zawadi.

Motisha ya ndani hudumu zaidi na hujenga upendo wa kujifunza kuliko motisha ya nje.

7. Andika faida tatu za kutumia vifaa vya kufundishia darasani.

Vifaa vya kufundishia husaidia kufafanua dhana ngumu kwa urahisi kupitia vielelezo.

Vifaa hivi huongeza hamasa na umakini wa wanafunzi wakati wa somo.

Vifaa vya kufundishia hukidhi mitindo mbalimbali ya ujifunzaji miongoni mwa wanafunzi.

8. Eleza changamoto tatu zinazojitokeza wakati wa upimaji wa wanafunzi.

Changamoto moja ni upendeleo katika utoaji wa alama.

Changamoto nyingine ni vipimo visivyopima uwezo halisi wa mwanafunzi.

Changamoto ya tatu ni mazingira yasiyofaa ya upimaji kama kelele au hofu.

9. Eleza maana ya tathmini endelevu na umuhimu wake.

Tathmini endelevu ni mchakato wa kupima maendeleo ya mwanafunzi mara kwa mara wakati wa ufundishaji.

Umuhimu wake ni kumsaidia mwalimu kufuatilia maendeleo ya mwanafunzi na kurekebisha ufundishaji mapema.

Tathmini endelevu humpa mwanafunzi mrejesho wa mara kwa mara wa kuboresha ujifunzaji wake.

10. Eleza umuhimu wa nidhamu katika uendeshaji wa shule.

Nidhamu hujenga mazingira salama na tulivu ya kujifunzia.

Nidhamu hujenga maadili mema kama uwajibikaji na heshima.

Nidhamu huongeza ufanisi wa shule kwa ujumla.

SEHEMU B: SAIKOLOJIA YA ELIMU (Alama 15)

11. Mwalimu wa Darasa la Tano anagundua kuwa wanafunzi wake wengi wanashindwa kuelewa dhana za kihisabati zinazohusisha vitu dhahania. Kwa kutumia nadharia ya Jean Piaget, eleza sababu za hali hiyo na mapendekezo ya kielimu yanayofaa.

Kwa mujibu wa Piaget, wanafunzi wa Darasa la Tano wako katika hatua ya utendaji halisi ambapo huelewa vyema vitu vinavyoonekana na kugusika.

Dhana dhahania huwa ngumu kwao kwa sababu uwezo wa kufikiri kwa dhana za kufikirika haujakua kikamilifu.

Mapendekezo ni kutumia vifaa halisi, michoro, na mifano ya maisha ya kila siku kabla ya kuhamia dhana dhahania.

12. Katika shule moja ya sekondari, wanafunzi wawili wenye uwezo sawa huonesha tofauti kubwa katika ufaulu. Jadili hali hiyo kwa kuzingatia mchango wa urithi na mazingira katika ujifunzaji.

Urithi humpa mwanafunzi uwezo wa kiasili kama akili na vipaji.

Mazingira kama familia, shule, na jamii huathiri kwa kiasi kikubwa maendeleo ya mwanafunzi.

Tofauti ya ufaulu hutokana na mwingiliano wa urithi na mazingira.

SEHEMU C: MITAALA NA UFUNDISHAJI (Alama 15)

13. Serikali imeanzisha marekebisho ya mtaala ili kuendana na mahitaji ya soko la ajira.

Eleza maana ya mtaala na jadili vipengele vyake muhimu katika muktadha wa mabadiliko hayo.

Mtaala ni mpangilio wa malengo, maudhui, mbinu za ufundishaji, na tathmini.

Malengo ya mtaala huandaa wahitimu kwa ujuzi unaohitajika katika soko la ajira.

Maudhui ya mtaala yanapaswa kuendana na mahitaji ya kijamii na kiuchumi.

14. Mwalimu mpya ameajiriwa shuleni lakini anakosa ufanisi darasani. Kwa kutumia nadharia za ufundishaji, eleza mbinu tatu ambazo zingemsaidia kuboresha ufundishaji wake.

Kutumia mbinu shirikishi huwafanya wanafunzi kushiriki kikamilifu.

Kutumia vifaa vya kufundishia hufafanua dhana kwa urahisi.

Kupanga masomo kulingana na uwezo wa wanafunzi huongeza ufanisi wa ufundishaji.

SEHEMU D: UTAFITI WA KIELIMU, UPIMAJI NA TATHMINI (Alama 15)

15. Mkuu wa shule anataka kujua sababu za kushuka kwa ufaulu wa wanafunzi wake.

Eleza hatua kuu za utafiti wa kielimu anazoweza kufuata ili kupata majibu ya tatizo hilo.

Hatua ya kwanza ni kubaini na kufafanua tatizo.

Hatua ya pili ni kukusanya data kwa njia mbalimbali.

Hatua ya tatu ni kuchambua data na kutoa hitimisho pamoja na mapendekezo.

16. Katika mitihani ya mwisho wa mwaka, matokeo ya darasa moja yanaonekana kutokidhi uhalisia wa uwezo wa wanafunzi. Jadili umuhimu wa uaminifu na uhalali wa vipimo katika hali hiyo.

Uaminifu huhakikisha kuwa matokeo ni thabiti.

Uhalali huhakikisha kuwa mtihani unapima kile kilichokusudiwa.

Vipimo vyenye uaminifu na uhalali hutoa picha halisi ya uwezo wa mwanafunzi.

SEHEMU E: MISINGI YA ELIMU (Alama 15)

17. Jamii fulani inaamini kuwa elimu haina mchango mkubwa katika maendeleo. Kwa hoja za kielimu, eleza jinsi elimu inavyoweza kuwa chombo cha maendeleo ya jamii.

Elimu huongeza ujuzi na maarifa ya wananchi kwa maendeleo ya kiuchumi.

Elimu hujenga maadili na mshikamano wa kijamii.

Elimu huchochea maendeleo ya kisayansi na kiteknolojia.

18. Tanzania imepitia sera mbalimbali za elimu tangu uhuru. Jadili mchango wa sera hizo katika kuimarisha mfumo wa elimu.

Sera za elimu zimepanua upatikanaji wa elimu katika ngazi zote.

Sera hizo zimeimarisha ubora wa elimu kupitia mitaala na mafunzo ya walimu.

Sera za elimu zimeongeza usawa wa kijinsia na kijamii katika elimu.